

مای درس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir

درس دوازدهم

رستم و اشکبوس

سخن بر سر پیکار میان ایرانیان و تورانیان است. توران: نام سرزمینی منسوب به تور پسر فریدون پادشاه پیشدادی که بر آن سوی رود جیحون یعنی ماوراءالنهر واقع بوده و از طرف مشرق تا دریاچه آرال امتداد داشته است.

/ کیخسرو: نام سومین پادشاه از سلسله ی پادشاهی کیانیان پسر سیاوش و فرنگیس دختر افراسیاب، نام سه تن از پادشاهان سلجوقی آسیای کوچک. / افراسیاب: نام پادشاه ترکستان است.

هنگامی که کیخسرو در ایران بر تخت نشست ، افراسیاب در سرزمین توران بر تخت پادشاهی نشسته بود . سپاه توران به یاری سردارانی از سرزمین های دیگر به ایران می تازد. کیخسرو ، رستم را به یاری می خواند. اشکبوس، پهلوان سپاه توران ، به میدان می آید و مبارز می جوید . یکی دو تن ، از سپاه ایران پای به میدان می نهند اما سرانجام رستم ، پیاده به میدان می رود. نبرد رستم با اشکبوس یکی از عالی ترین صحنه های نبرد تن به تن است که در آن طنز گویی و چالاکي و دلاوري و زبان آوري با هم آميخته است.

قلمرو ادبی: بر تخت (شاهی) نشستن: کنایه از (شاه شدن) / پای به میدان نهادن: کنایه از وارد میدان جنگ شدن

۱- خروش سواران و اسپان زدشت ز بهرام و کیوان ، همی برگذشت

قلمرو زبانی: اسپ: اسب / بهرام: سیارهٔ مریخ / کیوان: سیارهٔ زحل / خروش: بانگ و فریاد،

قلمرو ادبی: تناسب (مراعات نظیر) : بهرام ، کیوان / بهرام و کیوان مجاز از « ستاره ها و یا آسمان » / کنایه : « خروش از بهرام و کیوان گذشتن » کنایه از « فریاد بلند » / بیت اغراق دارد.

قلمرو فکری: بانگ و فریاد بلند اسبان در میدان نبرد به اوج آسمان رفت.

۲- همه تیغ و ساعد ز خون بود ، لعل خروشان دلِ خاک، در زیر نعل

قلمرو زبانی: تیغ: شمشیر / ساعد: آن بخش از دست که میان مچ و آرنج قرار دارد. / لعل: سنگی گران بها به

رنگ سرخ

قلمرو ادبی: تشبیه : (تیغ و ساعد: مشبه ؛ لعل: مشبه به ؛ سرخ خونین بودن: وجه شبه / دل خاک :

اضافهٔ استعاری / نعل : مجازاً اسب / جناس: لعل ، نعل / خاک: مجازاً زمین / اغراق (مصرع دو)

قلمرو فکری: شمشیر و ساعد سواران مثل لعل، سرخ و خونین شده بود. خاک در زیر پای سواران به ناله و فریاد در آمده بود.

۳- نماند ایچ با روی خورشید، رنگ به جوش آمده خاک، بر کوه و سنگ

قلمرو زبانی: ایچ: هیچ ، اصلاً (قید) / رنگ: نهاد

قلمرو ادبی: « با روی خورشید نماند رنگ » کنایه از « ترسیدن، خورشید تاریک شد » / « به جوش آمده خاک »

کنایه از « مضطرب و آشفته، گرد و خاک بلند شده » / اغراق : به جوش آمدن خاک / تشخیص: خورشید روی داشته باشد / جناس: رنگ ، سنگ

قلمرو فکری: گرد و خاک از میان کوه و سنگ بلند شده و جلوی نور خورشید را گرفته و تاریک شده بود.

۴- به لشکر، چنین گفت کاموس، گرد که گر آسمان را بیاید سپرد

قلمرو زبانی: کاموس یکی از فرماندهان سپاه افراسیاب / گُرد: پهلوان / سپردن: طی کردن

قلمرو ادبی: اغراق : آسمان را طی کردن

قلمرو فکری: کاموس دلیر به لشکر چنین گفت که اگر می خواهید آسمان را طی کنید. (کار خارق العاده ای بکنید)...

۵- همه تیغ و گرز و کمند آورید به ایرانیان ، تنگ و بند آورید

قلمرو زبانی: گرز: نوعی اسلحه قدیمی دارای دسته‌ای که سر آن گرد و بزرگ بود و برای ضربه زدن به کار می رفت / کمند: دام و طنابی که در جنگ برگردن دشمن انداخته به جانب خود کشند. / تنگ: رنج و اندوه ، ضد فراخ

قلمرو ادبی: تناسب: تیغ، گرز و کمند / تیغ و گرز و کمند آوردن کنایه از: آماده شدن / بند و تنگ آوردن: کنایه از: سخت گرفتن و اسیر کردن

قلمرو فکری: تیغ و گرز بیاورید و عرصه را به ایرانیان تنگ کنید و با کمند آن ها را به بند بکشید.

۶- دلیری کجا نام او اشکبوس همی بر خروشید بر سان کوس

قلمرو زبانی: کجا: که (ویژگی سبک قدیم) / همی بر خروشید: بر می خروشید: مداوم نعره می کشید (ویژگی سبک قدیم در کاربرد ماضی استمراری) / کوس: طبل بزرگ ، دُهل

قلمرو ادبی: تشبیه: (اشکبوس همانند طبل جنگی خروشید) / تشخیص: طبل بخروشد.

قلمرو فکری: پهلوانی که نام او اشکبوس بود همانند طبل جنگی مدام نعره و فریاد می کشید

۷- بیامد که جوید ز ایران، نبرد سر هم نبرد اندر آرد به گرد

قلمرو زبانی: هم نبرد: حریف

قلمرو ادبی: ایران: مجاز از سپاه ایران / در مصرع اول: نبرد مجاز از حریف / «سر به گرد آوردن» کنایه از «نابود کردن» / واج آرای حرف: ن - ر

قلمرو فکری: به میدان جنگ آمد تا از ایرانیان مبارز بطلبد و آن مبارز را شکست دهد.

۸- بشد تیز رهام با خود و گبر همی گرد رزم اندر آمد به ابر

قلمرو زبانی: بشد: رفت / تیز: به سرعت - قید / خود: کلاه جنگی / گبر: نوعی جامه جنگی ، خفتان

قلمرو ادبی: ابر: مجاز از آسمان / اغراق: گرد و خاک به ابر برسد / جناس: گبر ، ابر

قلمرو فکری: رهام به سرعت با کلاه جنگی و زره به میدان جنگ رفت به گونه ای که گرد و غبارش به آسمان برخاست.

۹- بر آویخت رهام با اشکبوس بر آمد ز هر دو سپه ، بوق و کوس

قلمرو زبانی: بر آویخت: جنگید / بوق: شیپور جنگی / کوس: طبل جنگی

قلمرو ادبی: تناسب: بوق، کوس / سپه: مجاز از افراد سپاه / کوس: مجاز از صدای بوق و کوس

قلمرو فکری: رهام با اشکبوس گلاویز شد و از هر دو سپاه صدای بوق و شیپور برخاست.

۱۰- به گرز گران دست برد اشکبوس زمین آهنین شد ، سپهر آبنوس

قلمرو زبانی: گرز: وسیله جنگی / گران: سنگین / آبنوس: درختی است که چوب آن سیاه، سخت و سنگین و گرانبهاست.

قلمرو ادبی: تشبیه: (زمین مانند آهن شد.) سپهر آبنوس شد. (تشبیه) / اغراق: (آسمان تیره و تار شود از گرد و غبار) / زمین و سپهر مجاز از همه جا

قلمرو فکری: وقتی اشکبوس گرز سنگین خود را به دست گرفت زمین مثل آهن خود را محکم کرد و آسمان تیره و تار شد.

۱۱- بر آهیخت رهام، گرز گران غمی شد ز پیکار دست سران

قلمرو زبانی: بر آهیخت: بر کشید / گران: سنگین / غمی شد: خسته و ناتوان شد / سران: پهلوانان (رهام و اشکبوس)

قلمرو فکری: رهام گرز سنگینش را بیرون کشید، دست آن ها از نبرد با گرز های سنگین خسته شد.

۱۲- چو رهام گشت از کشانی ستوه بیچید زو روی و شد سوی کوه

قلمرو زبانی: ستوه: خسته و درمانده / شد: رفت، فرار کرد

قلمرو ادبی: روی بیچیدن کنایه از: روی برگرداندن، فرار کردن / روی و سوی: جناس ناقص اختلافی

قلمرو فکری: وقتی رهام از جنگ با اشکبوس درمانده شد، از او روی برگرداند و به سوی کوه فرار کرد.

۱۳- ز قلب سپاه اندر آشت طوس بزد اسب، کاید بر اشکبوس

قلمرو زبانی: قلب سپاه: مرکز سپاه / کاید: که بیاید /

قلمرو ادبی: اسب را زدن: کنایه از (راندن و حرکت دادن اسب)

قلمرو فکری: توس فرماندهی سپاه ناراحت شد، اسب را به حرکت درآورد تا برای مبارزه با اشکبوس به میدان جنگ بیاید.

۱۴- تهمتن بر آشت و با طوس گفت که رهام را جام باده است جفت

قلمرو زبانی: تهمتن: پهلوان، لقب رستم / مصراع دوم: رهام را جام باده: «را»: بدل از کسره، فک

اضافه - جفت رهام / باده: شراب / جفت: همدم، یار / بر آشت: خشمگین شد.

قلمرو ادبی: جفت جام باده بودن: کنایه از اهل عیش و نوش بودن / تشخیص: (این که جام باده یار کسی باشد.)

مصراع دوم کنایه از « رهام مرد جنگ نیست » / جناس: گفت و جفت

قلمرو فکری: رستم خشمگین شد و به توس گفت، که رهام مرد جنگ و مبارزه نیست او مرد عیش و نوش است...

۱۵- تو قلب سپه را به آیین بدار من اکنون، پیاده، کنم کارزار

قلمرو زبانی: قلب سپه: مرکز سپاه / به آیین: آیین: قاعده و روش - به آیین: مطابق روش (میدان جنگ) / کارزار: جنگ

قلمرو ادبی: به آیین داشتن سپاه کنایه از: (فرماندهی درست و مطابق قواعد جنگ)

قلمرو فکری: تو از مرکز سپاه خوب محافظت کن من اکنون پیاده با او می جنگم.

۱۶- کمان به زه را به بازو فگند به بند کمر بر، بزد تیر چند

قلمرو زبانی: کمان به زه : کمان آماده / چند: صفت مبهم / تیر: مفعول / به بند کمر بر : آوردن دو حرف اضافه برای یک متمم (نشانهٔ سبک قدیم)

قلمرو ادبی: کمان به زه: کنایه از « کمان آماده برای تیراندازی » / مراعات نظیر : کمان، زه ، تیر

قلمرو فکری: رستم کمان آماده را به بازوی خود افکند و چند تیر به بند کمر خود زد. (قرار داد)

۱۷- خروشید: گای مرد رزم آزمای هموردت آمد، مشو باز جای

قلمرو زبانی: خروشید : فریاد زد / کی: که + ای / مرد رزم آزمای: مرد جنگجو : منادا - جنگجو: (صفت فاعلی مرخم) / همورد: حریف / مشو باز جای: فرار نکن، بایست

قلمرو ادبی: مشو باز جای: کنایه از « فرار نکن »

قلمرو فکری: رستم فریاد زد که ای مرد جنگ طلب ، حریف تو آمد فرار نکن .

۱۸- کشانی بخندید و خیره بماند عنان را گران کرد و او را بخواند

قلمرو زبانی: خیره بماند : تعجب کرد / عنان : دهنه ، افسار

قلمرو ادبی: عنان گران کردن: کنایه از نگه داشتن اسب

قلمرو فکری: اشکبوس خندید و تعجب کرد، اسب را نگه داشت و ایستاد و رستم را صدا زد.

۱۹- بدو گفت خندان: که نام تو چیست؟ تن بی سرت را که خواهد گریست؟

قلمرو زبانی: خندان: قید / را: جانشین حرف اضافه (برای تن بی سر) / که: در مصراع اول، حرف ربط و در مصراع دوم، نهاد است.

قلمرو ادبی: جناس: که (مصراع اول و دوم) / تن بی سر کنایه از : کشته شدن رستم / گریستن برای تن بی سر کنایه از : نوحه کردن و سوگواری / بیت دارای طنز است.

قلمرو فکری: اشکبوس با خنده گفت نام تو چیست؟ چه کسی بر تن بی سر تو گریه خواهد کرد؟ (حتماً تو را خواهم کشت.)

۲۰- تهمتن چنین داد پاسخ که نام چه پرسى گزین پس نبینی تو کام

قلمرو زبانی: کام: مجازاً به معنی « مراد ، آرزو » است.

قلمرو ادبی: جناس: نام ، کام / کام نمی بینی: کنایه از زنده نمی مانی

قلمرو فکری: رستم چنین جواب داد که چرا نام مرا می پرسى؟ بدون شک بعد از این زنده نخواهی ماند تا به آرزویت برسى.

۲۱- مرا مادرم نام، مرگ تو کرد زمانه مرا پتک ترگ تو کرد

قلمرو زبانی: را : در مصراع اول ، بدل از کسره است (فک اضافه) (مادرم نام من ...) / پتک : ابزارى مانند چکش بزرگ فولادین / ترگ : کلاه خود

قلمرو ادبی: واج آرای صامت های (م - ر - گ) / تشخیص: (زمانه مانند انسانی است که با پتک مرا بر سرت خواهد کوبید.) / ترگ: مجاز از سر / تشبیه: من مانند پتکی هستم. / جناس: مرگ، ترگ / بیت دارای طنز است / پتک ترگ کسی بودن: کنایه از عامل مرگ او شدن

قلمرو فکری: مادرم نام مرا « مرگ تو » گذاشت و روزگار مرا وسیله ای برای مرگ تو قرار داد. (در هر صورت من باعث مرگ تو هستم.)

۲۲- کشانی بدو گفت: بی بارگی به کشتن دهی سر به یکبارگی

قلمرو زبانی: باره: اسب / بی بارگی: بدون اسب / به یکبارگی: قید

قلمرو ادبی: سر: مجاز از « وجود رستم »

قلمرو فکری: اشکبوس به رستم گفت بدون اسب خودت را به کشتن خواهی داد.

۲۳- تهمتن چنین داد پاسخ بدوی: که ای بیهوده مرد پرخاش جوی

قلمرو زبانی: تهمتن: لقب رستم / پرخاش جو: جنگجو

قلمرو فکری: رستم به اشکبوس گفت: ای مرد جنگ طلب بیهوده ... (این بیت با بیت بعد موقوف المعانی)

۲۴- پیاده ندیدی که جنگ آورد سرکشان زیر سنگ آورد؟

قلمرو زبانی: سرکش: دشمن / جنگ آوردن: جنگیدن

قلمرو ادبی: « سر زیر سنگ آوردن » کنایه از « نابود کردن » / جناس: جنگ، سنگ / بیت دارای استفهام

انکاری در معنای تأکیدی

قلمرو فکری: آیا تاکنون ندیدی که جنگجویان واقعی پیاده به جنگ می روند و جنگ طلبان را نابود می کنند .

۲۵- هم اکنون تو را ای نبرده سوار پیاده بیاموزم کارزار

قلمرو زبانی: نبرده: کارآموده، ماهر / ت: متمم (به تو) / کارزار: جنگ

قلمرو ادبی: تضاد: سوار، پیاده / در بیت طنز وجود دارد .

قلمرو فکری: ای جنگ جوی سواره اکنون پیاده جنگ کردن را به تو یاد می دهم.

۲۶- پیاده مرا زان فرستاد توس که تا اسپ بستانم از اشکبوس

قلمرو زبانی: زان: به آن دلیل / بستانم: بگیرم / پیاده: قید

قلمرو فکری: به این دلیل توس مرا پیاده فرستاد تا اسب را از تو بگیرم و سوار آن شوم ... **مفهوم:** تحقیر اشکبوس

۲۷- کشانی بدو گفت: « با تو سلیح » نینم همی جز فسوس و مزیح

قلمرو زبانی: کشانی: اشکبوس کوشانی / سلیح: سلاح (سلیح مُمال سلاح) / فسوس: مسخره کردن، ریشخند

/ مزیح: مزاح، سخنان غیر جدی، شوخی (مزیح مُمال مزاح)

قلمرو ادبی: سلاحی جز فسوس و مزیح با تو نمی بینم کنایه از: (مرد جنگ نیستی واهل مزاح و مسخره بازی

هستی.)

قلمرو فکری: اشکبوس به رستم گفت: «تو سلاحی جز مسخره کردن و شوخی کردن نداری. (اهل جنگ نیستی.)»

۲۸- بدو گفت رستم: که تیر و کمان بین تا هم اکنون، سر آری زمان

قلمرو ادبی: «سر آری زمان» کنایه از «مرگت فرا رسیده است» / جناس: کمان، زمان / مراعات نظیر: تیر، کمان

قلمرو فکری: رستم گفت: این تیر و کمانم را ببین که همین الان مرگت فرا می رسد.

۲۹- چو نازش به اسب گرانمایه دید کمان را به زه کرد و اندر کشید

قلمرو زبانی: نازش: نازیدن او / گرانمایه: قیمتی، ارزشمند

قلمرو فکری: وقتی رستم نازیدن او را به اسب خود دید کمان آماده خود را کشید.

۳۰- یکی تیر زد بر بر اسب اوی که اسب اندر آمد ز بالا به روی

قلمرو زبانی: بر اول: حرف اضافه بر دوم: سینه / جناس: بر، بر

قلمرو فکری: آن چنان تیری بر سینه ی اسب او زد که اسب از بالا بر زمین افتاد.

۳۱- بخندید رستم، به آواز گفت: که بنشین به پیش گرانمایه جفت

قلمرو زبانی: جفت: همدم / گرانمایه جفت: اسب عزیز / جناس: گفت، جفت

قلمرو ادبی: بیت دارای طنز است.

قلمرو فکری: رستم خندید و با صدای بلند گفت اکنون پیش اسب عزیزت بنشین.

۳۲- سزد گر بداری، سرش در کنار زمانی بر آسایی از کارزار

قلمرو زبانی: سزد: شایسته است / ش: مضاف الیه (سر او) / کنار: آغوش / بر آسایی: استراحت بکنی، آرام بگیری

قلمرو ادبی: بیت دارای طنز است.

قلمرو فکری: شایسته است اکنون سر اسب عزیزت را در آغوش بگیری و لحظه ای از جنگ کردن دست بکشی.

۳۳- کمان را به زه کرد زود اشکبوس تنی لرز لرزان و رخ، سندروس

قلمرو زبانی: سندروس: نوعی صمغ درختی زرد رنگ (در اینجا زرد بودن رنگ مورد نظر است)

قلمرو ادبی: تشبیه: رخ سندروس (چهره اش مانند سندروس زرد شد) / «رخ سندروس شدن» کنایه از «ترسیدن»

/ کمان به زه کرده: کنایه از کمان آماده تیراندازی / تن لرزان: کنایه از «ترس و وحشت» / واج آرایی: «ز، ر»

قلمرو فکری: اشکبوس به سرعت کمانش را آماده کرد در حالی که ترسیده بود و بدنش می لرزید.

۳۴- به رستم بر آنکه بیارید تیر تهمن بدو گفت: بر خیره خیر

قلمرو زبانی: خیره خیر: بیهوده / به رستم بر: آوردن دو حرف اضافه برای یک متمم (ویژگی سبکی)

قلمرو ادبی: استعاره مکنیه: بیارید تیر (تیر مانند باران بارید) / اغراق: باریدن تیر

قلمرو فکری: اشکبوس به سوی رستم تیرهای زیادی را پرتاب کرد. رستم به او گفت بیهوده ...

۳۵- همی رنجه داری تن خویش را دو بازوی و جان بد اندیش را

قلمرو زبانی: بیت دو جمله

قلمرو فکری: بدن و بازوی خود را به رنج می اندازی و روح پلید خود را دچار عذاب می کنی.

۳۶- تهمتن به بند کمر، برد چنگ گزین کرد یک چوبه تیر خدنگ

قلمرو زبانی: گزین کرد: انتخاب کرد / خدنگ: چوبی سخت و محکم که از آن تیر و نیزه می سازند / چوبه:

واحد شمارش « تیر »

قلمرو فکری: رستم دست برد به بند کمرش و یک تیر از چوب خدنگ را انتخاب کرد.

۳۷- یکی تیر الماس پیکان، چو آب نهاده براوچار پر عقاب

قلمرو زبانی: الماس پیکان: دارنده پیکان پولادین، پیکان تیز

قلمرو ادبی: تشبیه: نوک تیر مانند آب تیز (درخشان) بود.

قلمرو فکری: تیری برنده چون الماس که نوک آن را جلا داده و بر آن چهار پر عقاب بسته بودند (را انتخاب کرد).

۳۸- کمان را بمالید رستم به چنگ به شست اندر آورده، تیر خدنگ

قلمرو زبانی: شست: انگشتی مانند از جنس استخوان بود که در انگشت شست می کردند و در وقت کمان داری

، زه کمان را با آن می گرفتند

قلمرو ادبی: « چنگ » مجاز از « دست »

قلمرو فکری: رستم کمان را در چنگ گرفت و با شست تیر خدنگ را آماده ی پرتاب کرد.

۳۹- بزد بر بر و، سینه اشکبوس سپهر آن زمان، دست او داد بوس

قلمرو ادبی: تشخیص: آسمان مانند کسی است دست را می بوسد / اغراق: آسمان بیاید دست کسی را ببوسد /

دست بوسیدن: کنایه از تشکر کردن / جناس: بر، بر / واج آرایی: « ب، س »

قلمرو فکری: رستم آنچنان تیر را بر سینه ی اشکبوس زد که آسمان از او تشکر کرد.

۴۰- کشانی هم اندر زمان، جان بداد چنان شد که گفتی ز مادر نژاد

قلمرو ادبی: « جان دادن » کنایه از « مردن » / اغراق: در جان دادن اشکبوس به طوری که هرگز زاده نشد. / واج

آرایی: صامت « ن »

قلمرو فکری: اشکبوس آن چنان به سرعت مُرد که انگار اصلاً از مادر زاده نشده است.

شاهنامه، فردوسی

کارگاه متن پژوهی

قلمرو زبانی

www.my-dars.ir

۱- بیت زیر را پس از مرتب سازی اجزای کلام، به نثر ساده برگردانید.

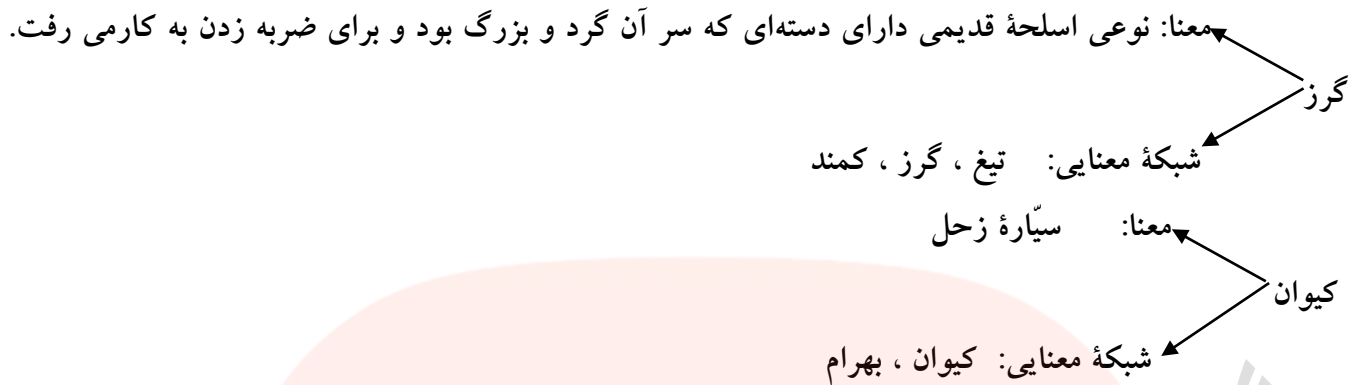
« بشد تیز، رهام با خود و گبر همی گرد رزم اندر آمد به ابر »

رهام به سرعت با کلاه جنگی و زره به میدان جنگ رفت به گونه ای که گرد و غبارش به آسمان برخاست.

۲- اکنون معنای هر واژه را بنویسید؛ آنگاه با انتخاب کلماتی دیگر از متن درس، برای هر واژه، شبکه معنایی

بسازید.

- ۳- در این درس ، نمونه دیگری برای این گونه کاربرد متمم پیدا کنید. به بند کمر بر - به رستم بر
- ۴- چند کلمه ممال در متن درس بیابید و بنویسید. سلاح (سلیح) مزاح (مزیح)

قلمرو ادبی:

- ۱- مفهوم کنایی هر یک از عبارت های زیر را بنویسید:
- عنان گران کردن: ایستادن
- سر هم نبرد به گرد آوردن: شکست دادن
- ۲- یکی از آداب حماسه ، رجز خوانی پهلوانان دو سپاه است . کدام ابیات درس می توانند نمونه هایی از این رجزخوانی باشند؟ ۲۱ و ۲۴ الی ۲۶ - ۳۱ ، ۳۲
- ۳- از متن درس ، دو نمونه از کاربرد « اغراق » را بیابید و آن را توضیح دهید.
- بیت ۱ : خروش سواران و اسپان ز دشت / ز بهرام و کیوان ، همی بر گذشت / بیت ۷: بشد تیز رهام با خود و گبر / همی گرد رزم اندر آمد به ابر
- بیت ۱۰: به گرز گران دست برد اشکبوس / زمین آهنین شد سپهر آبنوس
- ۴- در کدام ابیات ، لحن بیان شاعر ، طنزآمیز است؟ ۱۹ - ۲۱ - ۳۱ - ۳۵

قلمرو فکری:

- ۱- چرا رستم از رهام بر آشفت؟ چون از میدان جنگ فرار کرده بود
- ۲- به نظر شما ، چرا رستم پیاده به نبرد ، روی آورد؟ برای نشان دادن قدرت خود و تحقیر اشکبوس
- ۳- بر پایه این درس ، چند ویژگی برتر رستم را بنویسید. اعتماد به نفس - بی باک - وطن پرستی - غیرت و تعصب
- ۴- از دید روحی - روانی چه ویژگی در کلام فردوسی هست که ما ایرانیان بدان می بالیم؟ میهن دوستی و ملی گرایی - شجاعت - پهلوانی - حماسه.

www.my-dars.ir

عامل و رعیت

کنج حکمت

ذوالنون مصری پادشاهی را گفت: « شنیده‌ام فلان عامل را که فرستاده‌ای به فلان ولایت ، بر رعیت دراز دستی می کند و ظلم روا می دارد. » گفت : « روزی سزای او بدهم. »

گفت : « بلی ، روزی سزای او بدهی که مال از رعیت تمام ستده باشد. پس به زجر و مصادره از وی بازستانی و در خزینه نهی ، درویش و رعیت را چه سود دارد؟ » پادشاه خجل گشت و دفع مضرّت عامل بفرمود در حال.

قلمرو زبانی: پادشاهی را (به پادشاهی) را حرف اضافه / ستده باشد: گرفته باشد / مصادره: جریمه کردن / خزینه : ممال خزانه / مضرت: زیان

قلمرو ادبی: درازدستی کردن: کنایه از « تجاوز و ستم»

سر گرگ باید هم اول برید نه چون گوسفندان مردم درید

قلمرو ادبی: سر: مجاز از «گردن» / سر بریدن: کنایه از «کشتن» / بیت دارای مثل است.

قلمرو فکری: ارتباط معنایی دارد با: بند باید کرد سیلی را ز سر (یعنی جلوی سیل را باید از سرچشمه گرفت.) / و بیت : ای سلیم آب ز سرچشمه ببند / که چو پر شد نتوان بستن جوی.

گلستان ، سعدی

مای دارس

گروه آموزشی عصر

www.my-dars.ir